

Beslutad:	2023-12-11 § 326
Myndighet:	Kommunfullmäktige
Diarienummer:	KS/2023:570 - 003
Ersätter:	-
Gäller för:	Alla nämnder och förvaltningen
Gäller fr o m:	2024-01-01
Gäller t o m:	Tills vidare
Dokumentansvarig:	Teknik- och servicekontoret
Uppföljning:	Årligen

Vattentjänstplan för Strängnäs kommun

Innehåll

1.	Inledning	3
1.1	Vad är en vattentjänstplan?	3
1.2	Syfte.....	3
1.3	Organisation för vattentjänstplanarbetet	3
1.4	Koppling till andra planer	4
1.4.1	Översiktsplan.....	4
1.4.2	Vattenplan.....	5
1.4.3	Kretslopps- och avfallsplan.....	5
1.4.4	VA-utbyggnadsplan	5
2.	VA-policy	7
2.1	Viljeinriktning	7
2.2	Hur vill vi jobba med dagvattenhantering?	7
2.3	Hur vill vi jobba med enskilda avlopp?.....	8
3.	Lagstiftning.....	9
3.1	Lag om allmänna vattentjänster (LAV)	9
3.2	Vattendirektivet	9
3.3	Miljöbalken (MB).....	9
3.4	Plan- och bygglagen (PBL).....	10
4.	Nulägesbeskrivning	11
4.1	Allmänna VA-tjänster	11
4.1.1	Befintlig dricksvattenförsörjning	11
4.1.2	Befintlig spillvattenhantering	12
4.1.3	Befintlig dagvattenhantering.....	14
4.2	Enskilt vatten och avlopp	15
4.2.1	Dricksvatten.....	15
4.2.2	Spillvatten	16
4.2.3	Dagvatten.....	17
5.	Strategisk VA-planering	18
5.1	Prioriterade åtgärder.....	19
5.1.1	Fortsatt inrättande av vattenskyddsområde för Gorsinge reservvattentäkt.....	19
5.1.2	Sårbarhets- och klimatanalys tas fram för att identifiera Strängnäs kommuns översiktliga prioriteringar när det gäller krisberedskap inkluderat vatten- och avloppsförsörjning.....	19
5.1.3	Ta fram en VA-utbyggnadsplan.....	19
5.1.4	Upprätta en prioriteringslista för den allmänna VA-anläggningens funktion vid skyfall.....	20
5.1.5	Ta fram en drift- och skötselplan för de allmänna dagvattenanläggningarna	20
5.1.6	Ta fram en plan för dagvattenhanteringen i sambandsbyggnadsprocessen samt revidera dagvattenpolicy.....	20
6	Kommunen antar icke betydande miljöpåverkan	21
7.	Ordlista.....	22

1. Inledning

1.1 Vad är en vattentjänstplan?

Vattentjänster, så definierar vi i Sverige vattenförsörjning och avloppshantering. Den 1 januari 2024 ska samtliga kommuner i Sverige ha upprättat en vattentjänstplan enligt Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). Möjligheten att ordna vattenförsörjning och avlopp ska därmed bli mer flexibel i och med ändring i LAV. En enskild VA-anläggning ska kunna ersätta behovet av en allmän VA-anläggning om skyddet för människors hälsa och miljön inte försämras. Inte bara avlopp, utan även hantering av dricksvatten och dagvatten inkluderas i § 6 LAV.

Vattentjänstplanen ska ge en samlad bild av det VA-arbete som görs i kommunen och skapa goda förutsättningar för god dialog, planering och sund utveckling av samhället på ett hållbart och samhällsekonomiskt försvarbart sätt. Vattentjänstplanen ska innehålla bedömning av hur allmänna VA-anläggningar klarar skyfall. Utöver det finns det ingen detaljerad reglering om vad en vattentjänstplan ska innehålla, detta anpassas efter den specifika kommunens egna behov.

1.2 Syfte

Denna vattentjänstplan har fokus på såväl den enskilda VA-anläggningen som kommunens allmänna VA-anläggningar. Utvecklingen av VA-tjänsterna är avgörande för en hållbar samhällsutveckling. Översiktsplanen beskriver det stora ramverket kring kommunens samhällsutveckling med hänsyn till klimat, mark och vatten. I kommunens vattenplan och vattentjänstplan beskrivs det strategiska arbetet och åtgärdsprioriteringar för kommunens vattenarbete.

1.3 Organisation för vattentjänstplanarbetet

Ansvarsfördelning och beslutsföljd enligt följande;

Kommunfullmäktige

- fastställer vattentjänstplanen i enlighet med Lagen om allmänna vattentjänster

Kommunstyrelsen

- leder och samordnar planeringen, utvärderingen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter.

Teknik- och fritidsnämnden

- ansvarar för samordning för kommunens del avseende genomförande och utveckling av såväl allmänna som enskilda vattentjänster enligt delegationsordning
- ansvarar för att vattentjänstplanen utarbetas samt för uppföljning av planens viljeinriktning och prioriterade åtgärder
- ansvarar för att vid behov initiera revidering av vattentjänstplanens prioriterade åtgärder eller planen i sin helhet
- ansvarar för VA-rådgivning till enskilda fastighetsägare

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

- utövar tillsyn över efterlevnaden av miljöbalken
- ansvarar för att lämna underlag för uppföljning av planens viljeinriktning och prioriterade åtgärder till teknik- och fritidsnämnden
- deltar i beredningen av förslag
- genomför sina delar i vattentjänstplanen

SEVAB Strängnäs Energi AB

- är utförare och verkställer kommunens skyldigheter som VA-huvudman
- utför utredningar som behövs för att följa vattentjänstplanen
- ansvarar för att lämna underlag för uppföljning av planens viljeinriktning och prioriterade åtgärder till teknik- och fritidsnämnden

Den antagna vattentjänstplanen ska vara tillgänglig för allmänhet, organisationer och företag på kommunens och VA-huvudmannens respektive hemsidor.

1.4 Koppling till andra planer

1.4.1 Översiktsplan

Syftet med en översiktsplan är att kommunen ska ha en långsiktig planering av mark, vatten och den byggda miljön. Planen innehåller inte juridiskt bindande bestämmelser, vare sig för myndigheter eller enskilda, men har en viktig vägledande funktion. Översiktsplanen ska ligga till grund för beslut i kommunens nämnder och förvaltning samt andra myndigheter i planerings- och bebyggelsefrågor, tillståndsprövningar och skyddsförordnanden enligt flera andra speciallagar. Planen ska ge en bred och tidig information till kommuninvånarna, företag och organisationer om hur kommunen ser på utvecklingen i olika delar av kommunen och vad som kan komma att hända där i framtiden.

Det viktigaste i planen är att alla gemensamt värnar och bidrar till en hållbar utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Den fysiska planeringen ska medverka till en god livsmiljö. Det innebär att planering av mark- och vattenanvändning och utveckling av den befintliga bebyggelsen ska beakta både sociala, kulturella, miljömässiga och ekonomiska aspekter till en helhet.

Långsiktig planering som beaktar beräknad befolkningsökning främjar till exempel också ekonomisk tillväxt. Detta ger en stark koppling mellan översiktsplan och vattentjänstplan.

Inom våra noder (Strängnäs-Härad, Mariefred-Läggesta, Åkers Styckebruk samt Stallarholmen) visar våra fördjupade översiktsplaner och detaljplaneprogram den mer detaljerade beskrivningen, vilket beskrivs mer i detalj nedan. Vid förfrågningar och detaljplanering ska de fördjupade översiktsplanerna och dess kartor, tillsammans med eventuella detaljplaneprogram främst användas.

1.4.2 Vattenplan

Vattenplanen beskriver status av Strängnäs kommuns vattendrag och sjöar (vattenförekomster) samt de största miljöproblemen för vatten och tar med andra ord ett helikopterperspektiv över vattenförvaltningen i kommunen. Till vattenplanen kopplar åtgärdslista/handlingsplan starkt till vattentjänstplanen då allmänna VA-anläggningar och enskilda VA-anläggningar berörs.

Vattenplanens åtgärdslista/handlingsplan ska bidra till att Strängnäs kommun uppfyller sitt åtagande till vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som i sin tur styrs av EU och Vattendirektivet. Fem länsstyrelser är utsedda av regeringen att vara vattenmyndighet i var sitt vattendistrikt för att täcka hela Sverige till ytan. Strängnäs kommun tillhör Norra Östersjöns vattendistrikt och Vattenmyndigheten ligger i Västerås. Vattenplanen revideras och väntas antas 2024. I vattenplanen finns en direkt kopplad och prioriterad åtgärd att initiera uppströmsarbete för att säkra god slamkvalitet och rent vatten.

1.4.3 Kretslopps- och avfallsplan

Kommunens kretslopps och avfallsplan som började gälla den 1 januari 2023, avser all avfallshantering och har i nuvarande version ett starkt fokus på beteendeförändring med mål att minimera uppkomst av avfall, återanvända eller återvinna. Koppling mot vattentjänstplanen finns bland annat avseende delmål för att utreda återföring av växtnäringsämnen från enskilda avloppsfraktioner.

1.4.4 VA-utbyggnadsplan

I dagsläget har Strängnäs kommun ingen VA-utbyggnadsplan. År 2016 fastslog kommunfullmäktige en utbyggnadslista för VA-verksamhetsområden där fyra områden prioriterades. Att synka den med Strängnäs kommuns planprioriteringslista är en prioriterad åtgärd i denna vattentjänstplan i samband med framtagande av VA-utbyggnadsplan.

Syftet med en VA-utbyggnadsplan är att bedöma hur den framtida VA-försörjningen ska ske i områden som idag har enskild VA-lösning. Planen är viktig för samhällsbyggprocessen ur flera aspekter, bland annat för att skapa hållbara tjänster, att hitta samordningsmöjligheter mellan utbyggnadsområden, men också för att säkerställa en god teknisk funktion.

Möjligheten att ordna vattenförsörjning och avlopp blev från 1 januari 2023 mer flexibel i och med ändring i Vattentjänstlagen (LAV). Syftet med LAV är att skydda människors hälsa och miljön genom att ordna en allmän va-anläggning. Enligt 6 § LAV är kommunen skyldig att bestämma det verksamhetsområde, VO, inom vilket allmänna vattentjänster behöver ordnas och se till en allmän VA-anläggning snarast kommer till stånd. I princip ska kommunen bestämma VO när det behövs en samlad lösning för vatten och avlopp för att skydda människors hälsa eller miljön. Innebörden av detta är att i områden med fler än 20–30 fastigheter som ligger samlat måste kommunen vanligtvis bestämma VO.

Ett utbyggnadsområde med enskilda VA lösningar ska kunna ersätta behovet av en allmän VA-anläggning. Vid bedömningen om det finns behov av en allmän vattentjänst ska kommunen ta särskild hänsyn till förutsättningarna att tillgodose behovet av vattenförsörjning och avlopp genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Denna bedömning gäller alla vattentjänster (vatten, spill- och dagvatten) och måste ta hänsyn till exempelvis statusen i vattenförekomster och dricksvattenkvaliteten i området. Kommunerna bör beakta det långsiktiga behovet. När ett beslut om ett nytt verksamhetsområde är beslutat är huvudregeln att alla fastigheter inom detta område ska anslutas till den allmänna anläggningen.

En VA-utbyggnadsplan ska tas fram för att identifiera behovet av vattentjänster i kommunens samtliga områden med sammanhållen bebyggelse. Kartläggning ska göras av tillgängligt kartmaterial samt utdrag ur fastighetsregistret. Endast områden utanför nuvarande verksamhetsområde för VA identifieras. Endast befintliga bostadsbyggnader beaktas, fastigheter med byggrätt enligt detaljplan eller övriga obebyggda tomter beaktas inte. Samråd genomförs alltid med aktuella fastighetsägare och sakägare.

Vattentjänstplanerna ska enligt 6 b § LAV innehålla även en redogörelse för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning som uppkommer vid skyfall. Kravet på en bedömning av hur VA-anläggningarna påverkas av skyfall innebär inte per automatik att VA-huvudmannen får ett ökat ansvar att öka kapaciteten på dagvattenanläggningarna. Det innebär att kommunen behöver se över vad som sker med VA-anläggningen vid kraftig nederbörd. I de områden som riskerar översvämningsskador vid kraftig nederbörd behöver kommunen genomföra åtgärder för att leda bort vattnet ytledes till översvämningssoner i stället för att leda allt till rörledning. Detta ska hanteras i samhällsbyggplaneringen.

2. VA-policy

2.1 Viljeinriktning

Samhällsbyggande innebär planering, byggande, användning och förvaltning av byggnader, infrastruktur, kultur- och naturmiljöer men även främjande av inkluderande, delaktiga och trygga samhällen där människor vill och kan leva. Strängnäs kommun vill med denna policy arbeta för att nå sitt mål att trygga god dricksvattenförsörjning, hushålla med energi, vatten och andra resurser (som till exempel växtnäringsämnen) för framtida generationer utan att påverka vare sig människors hälsa eller miljön negativt genom följande viljeinriktning;

- VA-tjänsterna ska hanteras tidigt i planprocessen och vara väl förankrade i den politiska organisationen.
- Samhällsbyggandet behöver både förändras och utvecklas för att kunna erhålla långsiktigt hållbara lösningar för dricksvatten, spillvatten och dagvatten med hänsyn till hälsa, miljö och ekonomi. Dagvatten- och VA-hantering ska bidra till, inte försvåra att miljö kvalitetsnormerna (MKN) för vatten uppnås.
- Genom god service och tillsyn ska kommunen stötta enskilda fastighetsägare, samfälligheter och verksamhetsutövare att verka för att allmänna, gemensamma och enskilda avlopp uppfyller krav på rening och utformning.
- God kommunikation ska föras med allmänhet, enskilda och verksamheter för att bidra till ökad medvetenhet och beteendeförändring i frågor som rör allas vår användning och hushållning med vatten- och avloppresursen.
- En långsiktig avsättning av växtnäringsämnen från avlopp ska säkerställas med hjälp av hållbara och accepterade metoder. Lokala samarbeten för återföring av växtnäringsämnen ska främjas där det bedöms finnas goda förutsättningar.

2.2 Hur vill vi jobba med dagvattenhantering?

Dagvattenhantering har blivit en allt viktigare fråga i samhällsplaneringen och för att arbetet ska bli så effektivt som möjligt är det viktigt att det inom kommunen finns ett arbetsflödesschema som beskriver vem, när och vad som ska göra i såväl tidiga som sena skeden. Hur vi jobbar i samhällsbyggprocessen med dagvattenhantering ska finnas tillgänglig och relevant för samtliga berörda parter vid nyetablering av dagvattenanläggning eller väsentlig ändring av befintlig. Samtliga inblandade ska enkelt kunna ta del av funktionskraven för den aktuella lokaliseringen.

Drift och skötsel av dagvattenanläggningar sker efter det behov som krävs för god funktion (fördröjning, rening och estetiskt). Det finns en tydlig upprättad ansvarsfördelning avseende drift och skötsel mellan förvaltningen och SEVAB Strängnäs Energi AB. Enkelt jobbar vi efter devisen; ovan vattenlinjen i dagvattenanläggning ligger ansvaret på förvaltningen och under vattenlinjen tar SEVAB Strängnäs Energi AB vid.

Kommunen prioriterar att markareal säkras för anläggande av översvämningssytor, grön och blå (dagvatten) infrastruktur samt tydliggör hur dagvattnet ska hanteras i samhällsbyggarprocessen samt vem som gör vad.

Inom förvaltningen involveras ansvarig enhet tidigt i processen vid nyetablering eller annan betydande förändring som påverkar drift och skötsel av allmän platsmark och allmänna dagvattenanläggningar. En anmälan om avloppsanläggning enligt 13 § Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) görs till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden som är den lokala tillsynsmyndigheten.

2.3 Hur vill vi jobba med enskilda avlopp?

Strängnäs kommun är en kommun med mycket landsbygd, långa strandlinjer (totalt 44 mil) och tätorter spridda över hela kommunens yta.

Ca 80 % av kommunens invånare är anslutna till det allmänna VA-ledningsnätet, resterande har idag enskilda VA-anläggningar. Det pågår alltjämt en utbyggnad av det allmänna VA-ledningsnätet i kommunen, dels i form av nya exploateringar, dels i form av anslutning av befintlig bebyggelse. För många områden kan det vara mer samhällsekonomiskt med enskild VA-anläggning om det kan göras utan risk för negativ påverkan för människors hälsa eller miljön.

I samband framtagandet av denna vattentjänstplan inkom en vilja från såväl förvaltningen som förtroendemannaorganisationen att vi ska tänka och jobba klimatsmart, hushålla och återanvända vattenresursen och växtnäringsämnen i den mån det är möjligt. Effektiv ärendehantering av enskilda avlopp för både fastighetsägaren som förvaltningen är eftersträvansvärt. Det ska fortsatt finnas kostnadsfri VA-rådgivning till fastighetsägare med enskilda VA-lösningar.

Det framkom också att det är viktigt att om fler privata VA-samfälligheter kommer till stånd så bör det utredas och klargöras vilka krav VA-huvudman kan och bör ställa för ett eventuellt framtida övertagande av annans VA-ledningsnät inklusive anläggning.

Förvaltningen och SEVAB Strängnäs Energi AB jobbar tillsammans för kretslopp av växtnäring och hushållning med vatten. Kretslopp av växtnäringsämnen kommer utredas enligt beslutat delmål i kretslopps- och avfallsplanen.

3. Lagstiftning

3.1 Lag om allmänna vattentjänster (LAV)

Grunden för LAV är att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas ur ett långsiktigt perspektiv med hänsyn till både miljö och människors hälsa.

Vattentjänstlagen reglerar ansvar mellan kommunen, vattentjänstutföraren och den som konsumerar vatten (till exempel ett hushåll). Det finns rättigheter och skyldigheter för alla parter. Lagen ställer krav men är också ett hjälpmedel för att använda anläggningen på rätt sätt.

Nytt från 1 januari 2023 är att vid bedömningen av behovet om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang (allmänt verksamhetsområde (VO)) ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön.

3.2 Vattendirektivet

Vattenförvaltningsarbetet enligt EU:s ramdirektiv för vatten bedrivs i 6-årscyklar där varje cykel avslutas med beslut om förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer samt åtgärdsprogram med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

Miljökvalitetsnormer är bestämmelser om vattenkvaliteten. Vid planläggning och i andra ärenden enligt plan- och bygglagen (PBL) ska miljökvalitetsnormer alltid följas. Norra östersjöns vattenmyndighet har beslutat om dessa styrdokument riktade till berörda kommuner däribland Strängnäs kommun.

Vattenmyndigheten beskriver utmaningen själv så här:

”Norra Östersjöns vattendistrikt är det mest tätbefolkade av Sveriges vattendistrikt, vilket innebär att det är ett relativt sett högt påverkanstryck på vattenförekomsterna i distriktet. Det vatten som tar emot avlopp från en kommun kan vara källa till dricksvatten för en annan. Vattenfrågorna måste därför hanteras i ett större perspektiv än bara en enskild verksamhetsutövare eller en enskild kommun. Om vi verkligen ska följa vattendirektivets budskap om att vatten är ett arv som ska försvaras och bevaras för framtida generationer så behöver åtgärdstakten öka. De administrativa styrmedelsåtgärderna i åtgärdsprogrammen måste leda till fler och effektivare fysiska åtgärder i vattenförekomsterna.”

3.3 Miljöbalken (MB)

Enligt MB ska avloppsvattnet avledas och renas eller tas omhand på annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. Till definition

avloppsvatten betraktas också allt dagvatten som leds bort inom ett detaljplaneområde och som inte kommer från en eller enstaka fastigheter som avloppsvatten. Ligger detaljplaneområdet utanför ett VO för dagvatten gäller de regler och det ansvarsförhållande som MB anger. Att släppa ut avloppsvatten till recipient efter dagvattenanläggning kräver till exempel anmälan om dagvattenanläggning till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.

3.4 Plan- och bygglagen (PBL)

PBL ger kommunen ansvar att i översiktsplanen ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön samt hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras för framtida generationer. PBL ger möjlighet till kommunen att ange förutsättningar för utveckling och bevarande av vissa områden eller för en viss fråga av allmänt intresse. Med stöd av PBL kan mark för nödvändiga anläggningar och anordningar som behövs för allmänna ändamål reserveras för att marken som ska bebyggas ska kunna bli lämplig. PBL ger också möjlighet för kommunen att lösa in mark som ska vara allmän plats och sådan mark som behövs för annat än enskilt bebyggande det vill säga är av allmänt intresse. Det skulle till exempel kunna vara reservering av låglänt mark för hantering av skyfall i tätbebyggt område.

4. Nulägesbeskrivning

4.1 Allmänna VA-tjänster

I likhet med annan infrastruktur ger en väl utformad VA-anläggning nödvändiga förutsättningar för samhällsutveckling och hållbart utnyttjande av resurser. Att låna, förädla och bevara naturresurser är ett långsiktigt och ansvarsfullt uppdrag som återspeglas i VA-huvudmannens arbete.

Den allmänna VA-försörjningen handlar framför allt om de tre vattentjänsterna dricksvatten, spillvatten och dag- och dränvatten.

Dricksvatten är allt vatten som är avsedd för dryck, matlagning eller beredning av livsmedel, oberoende dess ursprung och hur det har tillhandahållits.

Spillvatten från hushåll, kontor, serviceinrättningar, industri och handel är allt som människan spolar ner i våra avlopp genom till exempel toaletten, diskhon, dusch och tvätt. Rening av spillvatten sker i kommunala avloppsreningsverk.

Dagvatten är regnvatten och smältvatten som avrinner på ytan i den urbana stadsmiljön. Dagvattnet avleds oftast i separata ledningar i gatan till närmaste sjö eller vattendrag. Innan utsläpp till recipienten sker en reduktion av föroreningshalter i dagvattnet genom särskilda anläggningar. På vägen till recipienten är det vanligt att dagvatten fördröjs i olika steg innan det når utsläppspunkten.

Dräneringsvatten från fördröjningsanläggningar i gatemark, från mark runt husgrunder och annan mark som dräneras, avleds oftast till de allmänna dagvattenledningarna.

Spill-, dag- och dränvatten definieras tillsammans under samlingsnamnet avloppsvatten.

4.1.1 Befintlig dricksvattenförsörjning

Dricksvatten är det mest kontrollerade av alla livsmedel. Livsmedelsverket är den svenska myndighet som formulerar nationella föreskrifter, baserade på reglerna inom EU, för dricksvattnets innehåll av olika ämnen. Föreskrifterna innehåller bland annat gränsvärden för olika ämnen.

Ca 80 % av kommunens drygt 39 000 invånare får sin dricksvattenförsörjning tillgodosedd via det allmänna dricksvattennätet. Sedan 2008 köps dricksvatten från Norsborgs vattenverk som ägs av Stockholm Vatten och Avfall AB (SVOA) och ligger i Botkyrka kommun. Vattenverket är ett av Nordens största och försörjer ca 1 miljon människor med dricksvatten från 11 kommuner.

Inom Strängnäs kommun distribueras dricksvattnet till de olika kommundelarna via överföringsledningar. I och med avtalet med SVOA har SEVAB säkerställt den framtida dricksvattenförsörjningen till kommunen under lång tid framöver. Gentemot andra kommuner har SEVAB redan tagit dessa investeringar vilket är positivt ur ett taxeperspektiv för kommunen.

Enligt gällande avtal med SVOA har Strängnäs kommun rätt till ett uttag om 12 000 m³/dygn på årsbasis samtidigt som ett maxdygnsflöde om 15 000 m³/dygn får förekomma. Avtalet ställer också krav på att Strängnäs kommun kan tillgodose en reservvattenförsörjning till VA-kollektivet (alla anslutna till det allmänna VA-ledningsnätet och tillhörande anläggningar) i kommunen via Gorsingeholms reservvattenverk.

I Gorsingeholm söder om Strängnäs tätort finns ett reservvattenverk som i händelse av leveransavbrott från Norsborgs vattenverk nyttjas som dricksvattenproducerande anläggning. Det pågår arbete för att inrätta vattenskyddsområde både på land och den del av Mälaren som berörs.

Dricksvattenförsörjningen inom kommunen har genom åren utvecklats för att öka leveranssäkerheten. Idag är de flesta tätorter sammankopplade mot en ringledning som ger SEVAB förutsättningar att kunna bibehålla försörjningen i händelse av driftavbrott. Till ringledningen finns tre vattentorn kopplade med en total volym som motsvarar en dygnsmedelförbrukning. För områden som inte är anslutna mot ringledningen arbetar SEVAB med att anlägga lågreservoarer i syfte att öka leveranssäkerheten lokalt.

4.1.2 Befintlig spillvattenhantering

Omkring 80 % av invånarna i Strängnäs kommun får sin avloppshantering tillgodosedd via det allmänna avloppsledningsnätet. Idag finns två större avloppsreningsverk, Strängnäs reningsverk (SARV) och Mariefreds reningsverk (MARV). Drygt 80 % av belastningen hanteras i SARV och resterande 20 % i MARV.

Sedan 2017 finns ett inriktningsbeslut från styrelsen för SEVAB den 2017-06-14 och kommunfullmäktige den 2018-05-28, som innebär att Mariefreds reningsverk läggs ner och ersätts med en överföringsledning till Strängnäs reningsverk. Parallellt kommer stora investeringar att genomföras i Strängnäs reningsverk i form av ombyggnation och modernisering. Vid årsskiftet 2022/2023 så färdigställdes nybyggnationen av en rötkammare för biogasproduktion vid SARV. Om- och tillbyggnationerna genomförs för att kunna hantera den ökade belastningen från Mariefred i kombination med den prognosticerade befolkningsökningen i kommunen.

VA-ledningsnätet i Strängnäs har byggts ut sedan slutet av 1800-talet och har idag en sammanlagd längd på ca 100 mil med 87 tillhörande pumpanläggningar.

Spillvattenledningsnätet i Strängnäs blir kraftigt påverkat av tillskottsvatten i samband med nederbörd och snösmältning. Tillskottsvatten medför källaröversvämningar, ökade energikostnader, minskad möjlighet till nyanslutningar och störningar i processerna på reningsverket samt bräddning av avloppsledningsnätet. Källan till tillskottsvatten är ledningsnätets utformning och status på båda sidor om förbindelsepunkt (som är punkten mellan fastighet och allmänt VA-ledningsnät). Hur mycket det allmänna VA-ledningsnätet påverkas av brister innanför förbindelsepunkt inne på fastighetsägarens sida är okänt.

Samtliga av kommunens tätorter har avloppssystem med äldre ledningar som också är i äldre skick. Kombinerade system, när det inte finns duplikatsystem, är också en källa för tillskottsvatten.

Förnyelsestrategin för VA-ledningsnätet definieras i VA-huvudmannens (SEVAB) reinvesteringsplan. Drivkraften bakom föreslagna åtgärder i reinvesteringsplanen är framför allt förnyelsebehovet i befintligt VA-ledningsnät men det kan också vara behovet av kapacitetshöjande åtgärder eller flytt av befintliga VA-ledningar i samband med exploateringsprojekt.

Vid Mariefreds avloppsreningsverk (MARV) finns en slamhantering i form av fyra växtbäddar. Slammet stabiliseras och pumpas från avloppsreningsverket upp till växtbäddarna. Slammet avvattnas och vattnet pumpas då tillbaka till avloppsreningsverket. När växtbädden har fyllts upp så får bädden vila i ett år medan avvattning fortsätter. Tömning av växtbädden sker i genomsnitt med en bädd per år och utförs av en extern part. Slammet som håller lämplig kvalitet enligt gällande regelverk återförs som växtnäring till jordbruksmark och energiskog. MARV kommer läggas ned 2026/2027 och all slamhantering kommer efter nedläggningen att hanteras via SARV.

Revaq är ett certifieringssystem med syfte att minska risken för oönskade ämnen till avloppsreningsverk, slam och recipienten. I dagsläget är inget avloppsslam i Strängnäs kommun certifierat enligt Revaq. I vattenplanen finns en direkt kopplad och prioriterad åtgärd att initiera uppströmsarbete för att säkra god slamkvalitet och rent vatten.

De klimatscenarier som målas upp för kommande 100-årsperiod innebär stora påfrestningar på samhällets förmåga att avleda ökande nederbördsmängder och dränera bebyggelsen. År 2022 togs en skyfallsanalys fram för Strängnäs kommun som ett första steg i att översiktligt kartlägga hur vattnet rinner och var marköversvämning uppstår i samband med skyfall. Kommunen har valt att studera fyra extrema regnhändelser; 100-årsregn, 200-årsregn och 500-årsregn (klimatfaktor 1,3), samt Gävleregnet som föll över Gävle sommaren 2021.

Inom ramen för skyfallskarteringen etableras även hydrauliska ledningsnätsmodeller för tätorterna Strängnäs, Stallarholmen, Åker Styckebruk

och Mariefred. Syftet med etablering av ledningsnätsmodellerna är, utöver att ge en mer rättvisande bild av översvämningssituationen vid skyfall, att utgöra ett underlag för fortsatt arbete med utveckling av kommunens VA-arbete. För en första överblick av ledningsnätets kapacitet har ett 5-årsregn simulerats för berörda områden.

4.1.3 Befintlig dagvattenhantering

Inom allmänt verksamhetsområde för dagvatten ansvarar SEVAB för dagvattenhanteringen enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). SEVAB är dock inte huvudman för alla dagvattenanläggningar inom verksamhetsområdet. Dagvattenanläggningar som enbart hanterar dagvatten från gator, allmän platsmark, enstaka fastigheter eller naturområden är exempel på anläggningar som inte ingår i den allmänna dagvattenanläggningen.

Utanför verksamhetsområdet är det den enskilde fastighetsägaren som ansvarar omhändertagande och avledande av dagvatten. Myndigheter och kommuner har skyldighet att bland annat beakta klimataspekter och ange de risker som finns i ett område i enlighet med Plan och bygglagen (PBL) i samband med planläggning. VA-huvudmannen ansvarar för att hantera de "normala" regnen och kommunen ansvarar för de intensivare, extrema regntillfällena.

Inom detaljplanerat område har kommunen ansvaret att säkerställa att ett 100-årsregn kan hanteras utan att skada byggnader eller utgöra risk för människors hälsa eller miljö. I Mariefred, Åker och i centrala Strängnäs har det under senaste 5 åren inträffat extrema regn, vilka orsakade källaröversvämningar och andra skador för fastighetsägare. Slottsbrinken i Mariefred drabbades hårt i september 2015 och fastigheter på Tosterö i juli 2016. Under maj 2021 drabbades delar av Strängnäs tätort hårt samt andra tätorter som Åkers Styckebruk.

Äldre bostadsbebyggelse och befintlig höjdsättning av vägar är inte planerade att klara av att hantera ett skyfall och dessutom har funktionskrav, lagstiftning och standard ändrats över tid. Befintligt dagvattensystem består till stor del av rännstensbrunnar och ledningar, så kallade slutna system som har begränsad kapacitet i jämförelse med moderna system som innehåller öppna dagvattenlösningar såsom exempelvis diken och dammar. Befintligt dagvattensystem har inte kapacitet att avleda ett skyfall och är till stor del anlagt på 60–70 talet och är inte dimensionerat enligt dagens gällande riktlinjer och funktionskrav.

En prioriterad åtgärd i vattentjänstplanen är att ta fram en plan för dagvattenhantering och revidera dagvattenpolicyn som är från 2007. Dimensionerings- och reningskrav enligt gällande lagstiftning och riktlinjer förtydligas samt att ansvarsfördelning för drift och underhåll dokumenteras. I samband med stadsutveckling genomförs dagvattenutredningar där dagvattensystemen utformas för att uppfylla VA-huvudmannens och kommunens

funktionskrav enligt bland annat Svenskt Vattens publikationer, samt med hänsyn till recipientens behov av reningsåtgärder.

Naturvatten ska inte ledas till det allmänna dagvattenledningsnätet, avledning ska i stället planeras i diken förbi det allmänna dagvatten-ledningsnätet. I Strängnäs kommun har ofta öppna diken kulverterats och bebyggelsen utformats på så sätt att det idag inte är möjligt att separera naturvatten och dagvatten. Fördröjning av naturvattenflödet behöver ske högre upp i avrinningsområdet för att minimera att bli kapacitetstjuv i det allmänna VA-ledningsnätet.

I kommunen finns det dammar, magasin och infiltrationsytor som utgör dagvattenanläggningar. Förvaltningen och SEVAB har muntlig överenskommelse om att förvaltningens ansvar ligger ovan vattenlinjen i dagvattenanläggningen (skötsel av gräs till exempel) och SEVAB har under vattenlinjen (in- och utlopp, kulvert etcetera). Kommunen ansvarar för funktionen av ca 2500 gatubrunnar. Det underhåll som sker görs på redan kända problemområden där igensättningar är vanligare. I samband med exploateringar tillkommer i snitt mellan två och fyra nya dagvattenanläggningar varje år. Varje år tillkommer också flera kilometer nya svackdiken eller makadamdiken i anslutning till vägområdena i exploateringarna, dessa räknas också som dagvattenanläggning.

När det gäller nya dagvattenanläggningar och dess reningsgrad tillämpas *icke-försämringsprincipen*. Detta innebär att varken flöde eller föroreningar ska öka efter exploatering. I områden som ska exploateras och som tidigare varit ängs-, skogs- och åkermark kan det vara svårt att uppnå detta. Då måste en tidig bedömning om huruvida planerad dagvattenhantering uppnår tillräcklig reningsgrad utföras. Bedömningen baseras på den aktuella recipientens känslighet.

En målsättning med dagvattenhanteringen är att den, om möjligt, ska bidra till områdets estetiska värde. Detta genom att dagvatten hanteras i öppna system. Den långsiktiga avsikten är att minska föroreningsbelastningen från dagvatten och förbättra förhållandena i Mälaren. Genom att i större utsträckning använda öppna dagvattensystem kan dagvattnet renas och fördröjas, och skyfall hanteras, i ett och samma system.

4.2 Enskilt vatten och avlopp

4.2.1 Dricksvatten

Den viktigaste skillnaden mellan allmän och enskild vattenförsörjning är att den allmänna vattenförsörjningen regleras i författning medan enskild vattenförsörjning regleras genom allmänna råd. En författning ska följas medan allmänna råd talar om vad man bör göra. Ansvaret för information och rådgivning för enskilda dricksvattenanläggningar ligger på Livsmedelsverket.

De vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller har ett vattenuttag som överskrider 10 m³/dygn eller livsmedelshanterande verksamheter lyder under Livsmedelsverkets föreskrifter 2022:12 och ska enligt vattenförvaltningsförordningen ges långsiktigt skydd. Det finns flera enskilda vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller tar ut över 100 m³/dygn såsom till exempel Gesta, Edsala vattenverk, Kungshagens samfällighetsvattenverk och Ringsö samfällighetsförening. För dessa finns en kontrollplan.

Kungshagens samfällighets vattenverk har redan ett vattenskyddsområde. Inom Kungshagens samfällighet har dock arsenik påvisats i dricksvattnet, adsorptionsfilter är installerad, förutsättningar för kommunalt VA kan vid behov behöva utredas.

För enskilda vattentäkter inom kommunen som inte omfattas av Livsmedelsverkets föreskrifter 2022:12, finns i nuläget ingen samlad kunskap med avseende på vattentillgång och vattenkvalitet. Sveriges geologiska undersökning (SGU) har ett nationellt brunnregister där fastighetsägare uppmantras att anmäla enskilda dricksvattenbrunnar. En mindre utredning av prioriterade enskilda dricksvattenbrunnar avseende teoretisk risk att påträffa förekomst av PFAS, har genomförts 2020 och visade då låga halter. Tidigare erbjöds barnfamiljer med egen dricksvattenbrunn, provtagning av dricksvattnet på kommunens bekostnad. Detta är borttaget sedan många år. Livsmedelsverket rekommenderar barnfamiljer att ta prover årligen.

4.2.2 Spillvatten

I Strängnäs kommun finns cirka 5000 enskilda avloppsanordningar. Avloppsanordningar som är gamla och har brister i sin reningsfunktion medför att näringsämnen läcker till sjöar och vattendrag vilket bidrar till övergödningproblemen. Smittämnen från dåligt renat avloppsvatten kan även förorena närliggande enskilda vattentäkter. Kommunen har två roller, både en rådgivande roll till fastighetsägaren samt som tillståndsprovande myndighet för enskilda avlopp.

För att identifiera och få åtgärdat bristande avloppsanordningar genomförs tillsyn av förvaltningen. Vid en tillståndsprovning görs en enskild bedömning av föreslagna avloppsanordning och krav på rening ställs, för så kallad normal eller hög skyddsnivå avseende miljöskydd, beroende på hur omgivningen ser ut. Det kan även ställas krav på hög skyddsnivå utifrån smittskyddssynpunkt om det till exempel är nära till en dricksvattenbrunn eller badplats. Problem med bristande avloppsanordningar har uppmärksamats vid genomgång av de äldre anläggningarna som till exempel i så kallade omvandlingsområden. Tidigare fritidshusområden där boendeformen förändras från säsongboenden till året-runt bostäder men där avloppslösningarna inte förbättras för att tillgodose den ökade belastningen. Kommunen har i en tidigare kartläggning, i samråd med

SEVAB, analyserat vilka av dessa omvandlingsområden som på sikt måste uppgradera reningsfunktion enskilt eller allmänt.

Det finns en viljeinriktning att långsiktig avsättning av växtnäringsämnen från avlopp ska säkerställas. Lokala samarbeten för återföring av växtnäringsämnen ska främjas där det bedöms finnas goda förutsättningar.

4.2.3 Dagvatten

Om en fastighet inte ansluts till det kommunala dagvattennätet och därför inte får någon förbindelsepunkt, kan det krävas åtgärder utöver den naturliga infiltrationen för att kunna ta hand om dagvattnet. Det rör sig då om olika former av lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) som till exempel fördröjningsmagasin, svackdiken, regnbäddar.

5. Strategisk VA-planering

I översiktsplanen framgår bland annat att kommunen ska ta fram en övergripande klimat- och sårbarhetsanalys för att identifiera och analysera risker kopplat till klimatförändringar, samt ge konkreta åtgärdsförslag som underlag till fortsatt planering. Extremväder som orsakar översvämningar samt störningar i dricksvattenförsörjning och avloppsledningsnät bör särskilt analyseras. Det finns behov att identifiera möjliga framtida grundvattentäkter där stora uttag av dricksvatten kan ske för en hållbar dricksvattenförsörjning över tid.

I lagförändringen står det att i vattentjänstplanen ska det redogöras för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska kunna fungera vid en ökad belastning som uppkommer vid skyfall. Ambitionen är att kommunerna ska styra mot en helhet i sin planering.

Kravet på en bedömning av hur VA-anläggningarna påverkas av skyfall innebär inte att VA-huvudmannen får ett ökat ansvar att öka kapaciteten på dagvattenanläggningarna. Det innebär snarare att kommunerna behöver se över vad som sker med VA-anläggningen vid kraftig nederbörd. I de områden som riskerar översvämningsskador vid kraftig nederbörd behöver kommunen genomföra åtgärder för att leda bort vattnet yttledes till översvämningssoner i stället för att leda allt till rörledningar. Detta behöver hanteras i samhällsplaneringen.

Sedan 2018 finns det en vattenplan med åtgärdsbilaga för Strängnäs kommun, vattenplanen revideras under 2023/2024 och kopplar såväl till översiktsplan som till denna vattentjänstplan. Allt hänger ihop, vattnet känner inga gränser.

SEVAB ska producera och distribuera dricksvatten, avleda och rena avloppsvatten samt processa och förädla dess restprodukter på ett hållbart sätt. Prioriterade uppgifter är att förstärka och uppgradera befintliga VA-anläggningar så att de klarar dagens och framtidens behov vad gäller kapacitet och kvalitet samt utbyggnad av VA-anläggningar i nya områden.

Upprustning och reinvesteringar i VA-anläggningar prognosticeras att vara i fokus under flera år framöver för att möta dagens och framtidens krav. Samtidigt förspås en fortsatt stor inflyttning och samhällsutveckling i kommunen vilket leder till ett parallellt investeringsbehov i VA-utbyggnad.

Med bakgrund av detta har SEVAB tagit ett antal strategiska initiativ inom de senaste åren. Beslut som alla tar sin bäring mot de yttre krav som ställs på VA-huvudmannen. Som verktyg för att beskriva och sammanställa SEVAB:s strategiska arbete har en strategisk plan tagits fram. Beslut som tagits är bland annat att starta uppströmsarbete, lägga ned MARV och uppgradera SARV.

Länsstyrelsen arbetar fram en regional vattenförsörjningsplan för Södermanlands län. Planen ska belysa regionalt betydelsefulla vattenresurser för nutida och framtida vattenförsörjning. Planen kommer att titta på länets tillgängliga vattentillgångar, användningen inom olika områden och vilken påverkan och vilka risker som vattenförsörjningen står inför. Fokus är främst den allmänna vattenförsörjningen men inkluderar även enskild vattenförsörjning, och inkluderar användning inom och påverkan från olika sektorer. Underlaget kan sedan användas som stöd vid kommunernas översikts och detaljplanering och i Länsstyrelsens arbete med vattenförvaltning för att säkra tillgången på vatten av god kvalitet. Planen ska också bidra till att stärka förmågan att planera för vattenanvändning i ett förändrat klimat, och bidra till arbetet med att motverka och hantera krissituationer kopplade till vattenförsörjningen.

Strängnäs kommun är involverad i flertal av de åtgärder som antagits i Södermanlands åtgärdsprogram för miljön, de tydligaste kopplingarna till denna vattentjänstplan är *Utreda kunskapsläget regionalt avseende hållbar återföring av växtnäring från enskilda avloppsfunktioner* (Hållbart Samhälle 1) samt *Reningsinsatser dagvatten för redan hårdgjorda ytor nära vatten* (Livskraftiga Vatten 2).

5.1 Prioriterade åtgärder

SEVAB och förvaltningen har gemensamt ansvar för nedanstående punkter.

5.1.1 Fortsatt inrättande av vattenskyddsområde för Gorsinge reservvattentäkt

För att ta trygga vårt viktigaste livsmedel, dricksvatten, behöver kommun och bolag arbeta tålmodigt och transparent för att skydda reservvattentäkten nuvarande men också framtida nyttjande som dricksvattentäkt.

5.1.2 Sårbarhets- och klimatanalys tas fram för att identifiera Strängnäs kommuns översiktliga prioriteringar när det gäller krisberedskap inkluderat vatten- och avloppsförsörjning

I översiktsplanen framgår bland annat att kommunen ska ta fram en övergripande klimat- och sårbarhetsanalys för att identifiera och analysera risker kopplat till klimatförändringar samt ge konkreta åtgärdsförslag som underlag till fortsatt planering. Extremväder som orsakar översvämningar samt störningar i dricksvattenförsörjning och avloppsledningsnät bör särskilt analyseras.

5.1.3 Ta fram en VA-utbyggnadsplan

Under 2023 ska ett arbete initieras för att identifiera behovet av vattentjänster i kommunens samtliga områden med sammanhållen bebyggelse, se kap 1.4.4.

- 5.1.4 Upprätta en prioriteringslista för den allmänna VA-anläggningens funktion vid skyfall

Skyfallskartering togs fram under 2022 för tätorterna Strängnäs, Stallarholmen, Åker och Mariefred. Syftet med etablering av ledningsnätsmodellerna är, utöver att ge en mer rättvisande bild av översvämningssituationen vid skyfall, att utgöra ett underlag för fortsatt arbete med utveckling av kommunens VA-arbete.

- 5.1.5 Ta fram en drift- och skötselplan för de allmänna dagvattenanläggningarna

Drift och skötsel av dagvattenanläggningar sker efter det behov som krävs för god funktion (fördröjning, rening och estetiskt). Det finns en tydlig upprättad ansvarsfördelning avseende drift och skötsel mellan förvaltningen och SEVAB.

- 5.1.6 Ta fram en plan för dagvattenhanteringen i samhällsbyggnadsprocessen samt revidera dagvattenpolicy

I planen ska dimensionerings- och reningskrav enligt gällande lagstiftning och riktlinjer förtydligas samt ansvarsfördelning för drift och underhåll dokumenteras, arbetssättet tillämpas till stor del redan i dagsläget.

6 Kommunen antar icke betydande miljöpåverkan

Vi har antagit att vattentjänstplan för Strängnäs kommun i denna första version inte medför en betydande miljöpåverkan enligt bestämmelserna i 6 kap. 4–6 §§ miljöbalken och 2–4 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966). Skäl till det är framför allt vattentjänstplanens innehåll som är av strategisk och orienterande karaktär med viljeinriktningar. Till vattentjänstplanen kopplas även VA-policy och en kommande VA-utbyggnadsplan.

7. Ordlista

VA	vatten och avlopp
VA-anläggning	en anläggning som har till ändamål att tillgodose behov av bortledning av (bland annat) spillvatten och dagvatten från områden med samlad bebyggelse
Dagvattenanläggning	se ovan, för dagvatten
VA-huvudman	ansvar att uppfylla kommunens uppdrag enligt LAV
LAV	Lag om (2006:412) om allmänna vattentjänster
VA-kollektiv	anslutna äger gemensamt de allmänna (kommunala) VA-anläggningarna
VO	allmänt verksamhetsområde
SEVAB	SEVAB Strängnäs Energi AB
Växtnäringsämnen	fosfor, kväve, kalium med flera som finns i avloppet
FMH	Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
MB	Miljöbalken
PBL	Plan- och bygglagen
Enskild VA-anläggning	enskild som har egen lösning för avlopp t ex ett hushåll
SVOA	Stockholm Vatten och Avfall AB
SARV	Strängnäs avloppsreningsverk
MARV	Mariefreds avloppsreningsverk
Tillskottsvatten	sådant vatten som inte hör hemma i avloppsledningsnätet som t ex naturvatten, grundvatten och dagvatten
Naturvatten	grund- och ytvatten från naturmarker (tex skogsmarker, våtmarker och ängar)
Brädda	när det blir för mycket vatten och för hårt hydrauliskt tryck i till avloppsreningsverket, till exempel större regn, finns det punkter på ledningsnätet där vattnet släpps ut
Revaq	ett certifieringssystem med syfte att minska flödet av oönskade ämnen till avloppsreningsverk
Uppströmsarbete	att kartlägga utsläpp av oönskade ämnen samt att vidta åtgärder så att dessa utsläpp minimeras
LOD	Lokalt omhändertagande av dagvatten
Duplikatsystem	Avloppssystem där spillvatten och dagvatten avleds i skilda ledningar
Klimatfaktor	Ett värde som används för att beräkna hur klimatförändringar väntas inverka på exempelvis nederbörds mängden och avser en viss tidpunkt i framtiden, beräknas utifrån ett eller flera scenarier
Förbindelsepunkt	ansvarsgräns mellan kommunens VA-ledningar och fastighetsägarens VA ledningar inne på fastigheten
Miljö tillstånd	För att få bedriva miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet krävs ofta tillstånd enligt miljöbalken
VSO	vattenskyddsområde
Vattendirektivet	syftar till att skydda och förbättra EU:s alla vatten
Vattenmyndigheterna	samordnar Sveriges arbete för bättre vatten
Vattenförekomst	specifik vattensamling av en viss geografisk storlek
Recipient	det vattendrag, sjö eller hav som tar emot avloppsvatten och andra

	vattenutsläpp
Grundvattentäkt	vatten som infiltreras långsamt via marklager och blir sedan en källa för dricksvattenproduktion
Råvatten	är det vatten som via behandling i vattenverk blir ett godkänt livsmedel, dricksvatten